

■ Ville Hallikainen

■ Mikko Hyppönen

Ville Hallikainen, Mikko Hyppönen ja Antti Vaittinen

Metsänuudistamistöiden viivästyminen Rovaniemen metsänhoitoyhdistyksen alueella

Hallikainen, V., Hyppönen, M. & Vaittinen, A. 1997. Metsänuudistamistöiden viivästyminen Rovaniemen metsänhoitoyhdistyksen alueella. Metsätieteen aikakauskirja – Folia Forestalia 2/1997: 253–260.

Tutkimuksessa selvitetään onko Rovaniemen metsänhoitoyhdistyksen alueella ns. uudistamisrästejä eli aloitettuja, keskeneräisiä, selvästi viivästyneitä metsänuudistamistöitä. Samalla selvitetään viivästyneiden töiden laatua ja viivästymisen syitä sekä kartoitetaan metsälautakunnan hankerekisterin ajantasaisuutta. Lisäksi kysytään kaikkien otokseen tulleiden metsänomistajien mielipiteitä metsän merkityksestä, käytännön metsäorganisaatioiden toimivuudesta ja neuvonnan tarpeesta. Perusjoukkona olivat metsänomistajat, joilla oli Lapin metsälautakunnan rekisterissä yli viisi vuotta vanha, aloittamaton tai keskeneräinen metsänuudistamishanke. Tästä perusjoukosta poimittiin 50 metsänomistajan satunnaisotos, joista 49 tavoitettua haastateltiin pääasiassa puhelimitse.

Metsänomistajista kolmasosalla oli ns. rästihankkeiden joukossa ainakin yksi hakkaamaton hanke. Joillakin (14 %) oli kokonaan loppuun toteutettu, mutta rekisterissä silti keskeneräisenä oleva hanke. Metsälautakunnan hankerekisteri ei siten ollut täysin ajantasalla. Vain kahdella kolmasosalla metsänomistajista oli todellisia rästitöitä eli aloitettuja, mutta viivästyneitä metsänuudistamistöitä. Yleisin viivästynyt työ oli uudistusalan raivaus. Kyselyssä mukana olleilla metsänomistajilla oli yksi tai useampia uudistamishankkeita. Keskeneräisiä ja viivästyneitä töitä oli kolmessa hankkeessa neljästä. Se vastaa 2,7 % kaikista metsänhoitoyhdistyksen alueella 1980-luvulla laadituista uudistamissuunnitelmista. Töiden viivästyminen johtui yleensä olosuhteista tai metsänomistajasta itsestään riippuvista syistä.

Suurimmalle osalle metsänomistajia metsä merkitsi muutakin kuin hakkuutuloja. Metsänomistajat olivat melko tyytyväisiä nykyiseen käytäntöön metsänuudistamishankkeiden käsittelyssä, yksityismetsälain valvonnassa, metsänparannusrahoituksessa ja neuvonnassa.

Asiasanat: metsänuudistaminen, uudistamishanke, metsänomistaja, metsälait, uudistamisvelvollisuus

Kirjoittajien yhteystiedot: Metsäntutkimuslaitos, Rovaniemen tutkimusasema, Eteläranta 55, 96300 Rovaniemi. Faksi (016) 336 4640, sähköposti mikko.hypponen@metla.fi

Hyväksytty 12.5.1997

1 Johdanto

Suomen metsätaloudessa 1990-luvun alku on ollut muutosten aikaa. Metsänomistuksen rakennemuutos, metsiin kohdistuvat ympäristönsuojelun vaateet, uusi puumarkkinakäytäntö, metsäverojärjestelmän ja metsälakien muutokset, Suomen liittyminen Euroopan Unioniin, talouskriisi jne. ovat asettaneet Suomen metsätalouden aivan uuteen tilanteeseen (Hellström ja Palo 1994).

Yksityismetsätaloudessa muutokset alkoivat jo 1980-luvun loppupuolella, kun piirimetsälautakunnat ja metsänparannuspiirit yhdistettiin. Yksityismetsälakia (1967) muutettiin vuonna 1991 (Laki yksityismetsälain... 1991), jolloin myös metsänparannuslakiin (1987) tehtiin muutoksia (Laki metsänparannuslain... 1991). Suurin yksityismetsälakiin tullut muutos oli metsän uudistamisen vakuudeksi pidätetyn ns. vakuustalletuksen poistaminen. Myös yksityismetsätalouden metsänhoitosuositukset muuttuivat 1990-luvun alussa (Luonnonläheinen metsänhoito... 1994). Uusissa suosituksissa metsäluonnon monimuotoisuuden suojeleminen ja metsien ekologisen kestävyuden turvaaminen saivat entistä vanhemman aseman puuntuotannon rinnalla.

Muutokset liittyivät 1990-luvun alkupuolella esitettyihin vaatimuksiin vähentää metsänomistajien holhousa, siirtyä yksityismetsätaloudessakin markkinatalouteen ja purkaa metsätalouden hallintoa (esim. Palo 1990, Viitala 1990) sekä huolehtia metsäluonnon monimuotoisuuden suojelusta (Maa- ja metsätalousministeriön... 1994). Ajanjaksolle on luonteenomaista valtion yksityismetsätaloudelle myöntämän rahoituksen jatkuva supistaminen (esim. Tapion vuosikirja 1991, 1995).

Yksityismetsätalouden lainsäädäntöön, organisaatioon, rahoitukseen ja metsänhoitosuosituksiin tehdyt muutokset ovat aiheuttaneet runsaasti keskustelua (Holopainen 1994, Kolehmainen 1994, Saarénmaa 1994, Saastamoinen 1994, Kärkkäinen 1995). Keskustelussa on epäilty, että muutokset voivat vaarantaa metsätalouden organisaatioiden toimintakyvyn ja aiheuttaa korvaamattomia vahinkoja koko Suomen metsätaloudelle. Erityisesti vakuustalletusten poistamisen yksityismetsälakista on epäilty vaarantavan metsien uudistamista. Myös metsäluonnon monimuotoisuuden suojelusta toistaiseksi

vallitsevien erilaisten käsitysten on epäilty aiheuttavan laiminlyöntejä metsänuudistamisessa. Uudistamattomista hakkuualoista ei ole kuitenkaan tehty selvityksiä.

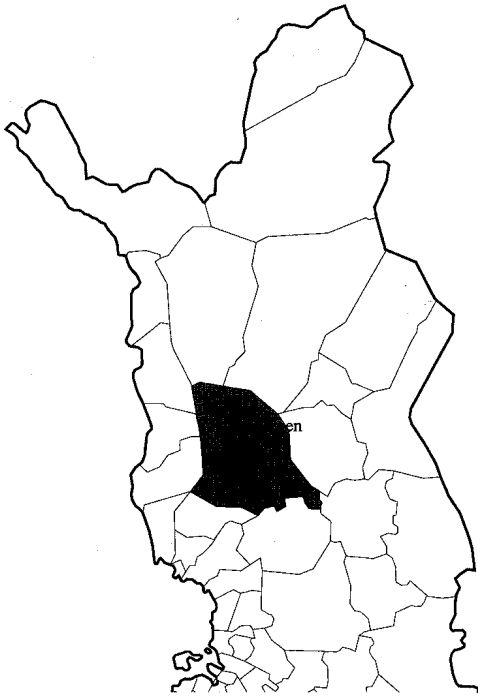
Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää onko Rovaniemen metsänhoitoyhdistyksen alueella todellisia uudistamisrasteja eli vanhoja uudistusaloja, joiden jälkityöt on kokonaan tekemättä tai kesken. Tarkoituksena on lisäksi kartoittaa viivästyneiden töiden määrää ja laatua sekä töiden viivästyneen syitä. Samalla selvitetään metsälautakunnan hanke- ja rekisterin ajantasaisuus. Lisäksi selvitetään kaikkien otokseen tulleiden metsänomistajien mielipiteitä yksityismetsälain valvonnasta, uudistamisvelvollisuudesta, metsänparannusrahoitusjärjestelmästä ja neuvonnan tarpeesta huolimatta siitä, onko heillä viivästyneitä, keskeneräisiä hankkeita.

2 Aineisto ja menetelmät

Vuonna 1995, jolloin tutkimusta suunniteltiin, metsänuudistamistöiden katsottiin olevan myöhässä, jos suunnitelma oli laadittu vuonna 1989 tai sitä ennen. Rovaniemen metsänhoitoyhdistyksen alueella (kuva 1) oli 1.12.1995 aloittamatta tai kesken 198 tällaista metsänuudistamishanketta. Nämä uudistamissuunnitelmat luokiteltiin ns. rästihankkeiksi. Metsänomistajia, joilla oli yksi tai useampi tällaisia rästihankkeita, oli 139 kpl. Tutkimuksen otoskehikon muodostivat nämä metsänomistajat. Näiden metsänomistajien kesken jakautuivat kaikki 198 rästihanketta.

Noin 70 % hankkeista oli viljely- ja 30 % luontaisen uudistamisen suunnitelmia. Vanhin suunnitelma oli vuodelta 1980. Kymmenvuotiskaudella 1.1.1980–31.12.1989 laadittiin Rovaniemen metsänhoitoyhdistyksen alueella kaikkiaan 5 344 metsänuudistamissuunnitelmaa. Rekisterissä olleiden vanhojen, ns. rästihankkeiden osuus hankkeiden kokonaismäärästä oli näin ollen 3,7 %. Osuus pinta-alasta oli vastaavasti 3,1 %.

Tutkimusmenetelmänä oli haastattelu. Haastattelut arvottiin 139 metsänomistajan perusjoukosta käyttäen hyväksi rästihankeluetteloita. Kaikkiaan haastateltaviksi arvottiin 50 metsänomistajaa, jois-

Kuva 1. Rovaniemen metsänhoitoyhdistyksen alue.

ta 49 tavoitettiin. Rovaniemen metsäoppilaitoksen opiskelija teki haastattelut osana opinnäytetyötään. Haastattelut tehtiin pääasiassa puhelimitse. Tähän menettelyyn päädyttiin siksi, että vastausprosentti kirjeitse tehtyyn kyselyyn olisi saattanut jäädä vähäiseksi asian arkaluonteisuuden vuoksi. Vain yhtä metsänomistajaa ei tavoitettu lukuisista yrityksistä huolimatta. Otos muodostui siten 49 metsänomistajasta ja käsitti 35 % perusjoukosta. Näillä metsänomistajilla oli hankerekisterissä yhteensä 85 hanketta eli 43 % rästihankkeiden kokonaismäärästä.

Haastattelussa täytettiin lomake, joka sisälsi 14 kysymystä. Kysymykset jakautuivat neljään ryhmään; vastaajajoukon taustatiedot, toteuttamattomat hankkeet, metsänomistajien mielipiteet nykyisestä yksityismetsätalouden neuvonta-, rahoitus- ja lainvalvontakäytännöstä sekä metsänomistajien toivomukset yksityismetsätalouden organisaatioille. Lisäksi kysyttiin yhden metsälautakunnan ja viiden metsänhoitoyhdistyksen rästihankkeita hoitaneen toimihenkilön näkemyksiä hankkeiden viivästymiseen johtavista syistä.

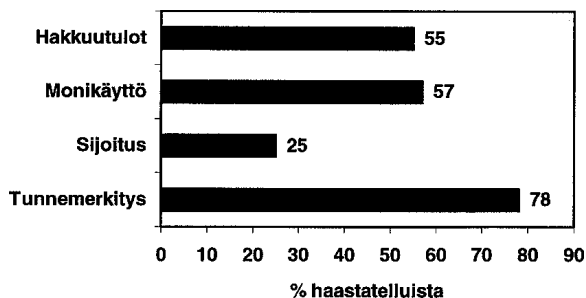
Aineisto käsiteltiin kvantitatiivisesti lukuun ottamatta yhtä metsänomistajille kohdistettua avointa kysymystä sekä metsäammattihenkilöiden haastattelua. Avoin kysymys ja viimeksi mainittu haastattelu käsiteltiin kvalitatiivisin tutkimusmenetelmin (Alasuutari 1994). Havaintoyksikkönä kvantitatiivisesti käsiteltävässä metsänomistajien haastattelussa oli metsänomistaja, mutta käsiteltäessä tekevämmä töitä myös hanke. Aineiston sisältämiä muuttujia kuvattiin frekvenssijakaumilla ja ristiintaulukoinneilla metsänomistajia kuvaavien taustamuuttujien suhteen. Ristiintaulukointien tilastollista luotettavuutta testattiin pääasiassa Fisherin tarkalla nelikenttätestillä. Fisherin nelikenttätestiin päädyttiin taulukoinneissa esiintyvien pienten frekvenssien vuoksi. Tämä edellytti eräissä tapauksissa kysymyksissä esiintyvien luokkien yhdistämistä, jolloin informaatio vähenee. Mahdollisuuksien mukaan käytettiin myös Pearsonin khii-testiä (esim. Ranta ym. 1989).

3 Tulokset

3.1 Taustatietoja metsänomistajista

Tutkimukseen valikoituneista metsänomistajista 40 asui haja-asutusalueella ja yhdeksän taajamissa. Omalla tilallaan asui neljä viidestä otoksen metsänomistajasta. Yhtä lukuunottamatta kaikki haja-asutusalueella asuvista metsänomistajista asuivat omalla tilallaan. Pääsiallisen toimeentulonsa maa- ja metsätaloudesta sai 20 (41 %) metsänomistajaa. Kaksi kolmasosaa vastaajista oli valinnut pinta-alaverotuksen (65 %) siirtymäkauden verojärjestelmäksi.

Metsänomistajien taustatietoja selvittäessä hallettiin myös tietää, mitä metsä heille merkitsee. Haastateltavalle annettiin mahdollisuus vastata myöntävästi useampaan kuin yhteen annetuista vaihtoehtoista. Valtaosalle metsänomistajista metsällä oli tunnemerkitystä (kuva 2). Yli puolet piti myös monikäyttöä ja hakkuutulojen saantia merkityksellisenä. Sijoitusmielessä metsällä oli merkitystä vain neljäsosalle vastanneista. On merkillepantavaa, että kukaan taajamassa asuvista metsän-

Kuva 2. Metsän merkitys omistajalleen.

omistajista ei maininnut metsällä olevan hänelle puuntuotannollista merkitystä.

Muusta kuin maa- ja metsätaloudesta pääasiallisen elantonsa saavat metsänomistajat painottivat metsien merkitystä sijoituskohteena, mutta eivät pitäneet puuntuotantoa yhtä merkityksellisenä kuin maa- ja metsätaloudesta toimeentulonsa saavat metsänomistajat. Ero oli tilastollisesti merkitsevä, Pearsonin khii-testin p-arvo oli 0,035.

3.2 Metsänuudistamisrästtit

Tiedusteltaessa metsänomistajilta metsälautakunnan rekisterissä olevista ns. uudistamisrasteista lähes kaksi kolmasosaa haastatelluista muisti välittömästi hankkeen tai hankkeet. Haja-asutusalueen metsänomistajista lähes kolme neljäsosaa, mutta taajamissa asuvista vain viidennes oli heti tietoinen rästihankkeen olemassaolosta. Erot haja-alueiden ja taajamien välillä olivat merkitsevät Fisherin tarkan nelikenttätestin mukaan ($p = 0,008$).

Kun metsänomistajille selvisi, mistä hankkeesta tai hankkeista oli kysymys, heiltä tiedusteltiin niiden toteutusvaihtoa. Noin kolmanneksella (29 %) metsänomistajista oli vähintään yksi sellainen hanke, jota ei oltu edes hakattu. Seitsemällä omistajalla (14 %) oli vähintään yksi loppuun toteutettu hanke, hankkeen toteutusasiakirjat olivat vain syystä tai toisesta viivästyneet. Edellä mainituissa tapauksissa ei siis ollut kysymys todellisista uudistamisrasteista, vaan tieto hankkeen toteuttamisesta ei ollut metsälautakunnan rekisterissä.

Suurimmalla osalla oli kuitenkin myös todellisia uudistamisrasteja. Kahdella kolmesta (67 %) haas-

tatellusta metsänomistajasta oli ainakin yksi raivaamaton uudistushanke. Maanmuokkaus oli jäänyt tekemättä kahdella viidesosalla (41 %) ja metsänviljely runsaalla puolella (55 %) metsänomistajista. Samalla metsänomistajalla voi olla sekä toteutettuja tai hakkaamattomia että keskeneräisiä hankkeita.

Rekisteriin merkittyjä ns. rästihankkeita oli yhteensä 85 kpl, joista 62 kpl (73 %) oli sellaisia, joissa oli keskeneräisiä töitä. Ns. rästihankkeista oli hakkaamatta 16 kpl ja 8 kpl oli toteutettu loppuun. Sellaisia hankkeita, joissa raivaus oli viivästynyt, oli noin kaksi kolmasosaa, muokkaamattomia kaksi viidesosaa ja viljelemättömiä puolet todellisista rästihankkeista (taulukko 1). Asia osoitautui todeksi varmistettaessa se haastatelluilta metsänhoitoyhdistyksen ja metsälautakunnan toimihenkilöiltä. On huomattava, että samassa hankkeessa saattoi olla useanlaisia tekemättömiä töitä.

Todellisten rästihankkeiden määrä (73 %) metsälautakunnan rekisterissä olevista 198 ns. rästihankkeesta on näin laskien 145 kpl. Muut ovat hakkaamattomia tai loppuun toteutettuja hankkeita. Kun verrataan todellisten rästihankkeiden osuutta 1980-luvulla Rovaniemen metsänhoitoyhdistyksen alueella laadittujen suunnitelmien koko määrään (5 344 kpl), on rästihankkeiden osuus 2,7 %.

3.3 Syyt töiden myöhästymiselle

Kysymykseen töiden myöhästymisen syistä vastasivat sekä ne metsänomistajat, joilla oli varsinaisia rästitöitä, että ne, joilla metsä oli hakkaamatta tai hanke oli toteutettu loppuun. Yksi vastausvaihtoehto oli kuitenkin, että hanke ei ole myöhässä.

Taulukko 1. Viivästyneitten, keskeneräisten töiden jakautuminen työlajeittain (n = 62).

Toteutusvaihe	Hankkeiden lukumäärä	
	kpl	%
Raivaus	39	63
Muokkaus	24	39
Viljely	31	50

Taulukko 2. Syyt töiden viivästykselle (n = 49).

Syy	Osuus metsänomistajista	
	kpl	%
Olosuhteet tai metsänomistaja	30	61
Ei myöhässä vastaajan mielestä	15	31
Nykykäytäntö	2	4
Toimihenkilö	2	4

Näin meneteltiin siksi, että haastattelua tehtäessä ei ollut tiedossa, kenellä haastatelluista oli mahdollisesti hakkaamattomia tai loppuun saatettuja metsänuudistamishankkeita. Etukäteen oli tiedossa, että rekisteri ei ole täysin ajantasalla.

Kolme viidestä metsänomistajasta oli sitä mieltä, että syy keskeneräiseen työhön johtui joko olosuhteista tai metsänomistajasta itsestään (taulukko 2). Syiksi mainittiin mm. taloudelliset vaikeudet, vaihdokset tilan omistussuhteissa, sairastelu, ikääntyminen, uudistusalueen ongelmallinen sijainti, asuinpaikan sijainti kaukana metsästä, maanviljelijöiden samanaikaiset kiireet maa- ja metsätaloudessa sekä vaikeudet taimien saannissa. Joissakin tapauksissa metsänomistajat eivät pitäneet uudistusalan raiuvausta tarpeellisena, joten he olivat jättäneet sen tekemättä. Joidenkin mielestä uudistusala taimetuiksi ilman muokkaus- ja viljelytoimenpiteitäkin. Noin kolmannes vastaajista katsoi, että heillä ei ole yhtään sellaista hanketta, joka on kesken tai myöhässä. Merkillepantavan pieni osa haastatelluista piti metsäammattihenkilöitä tai nykykäytäntöä metsänuudistamisen toteutuksessa, rahoittamisessa tai lainvalvonnassa syynä töiden viivästykselle. Metsänomistajien asuinpaikka tai toimeentulon lähde ei vaikuttanut vastauksiin toimenpiteiden viivästyksen syyistä.

3.4 Mielipiteet uudistamissuunnitelmasta sekä yhteydenpidosta ja neuvonnasta

Metsänomistajilta kysyttiin mielipidettä uudistamissuunnitelman sopivuudesta. Voidaan olettaa, että hankkeen toteuttamisaktiivisuuteen vaikuttaa se, kuinka mielekkäänä metsänomistaja pitää suunnit-

telmaa ja siinä esitettyjä töitä. Lähes kaksi kolmasosaa (63 %) haastatelluista piti tehtyä uudistamissuunnitelmaa ja siinä esitettyjä töitä hankkeeseen sopivina. Toteutettavissa olevana, muttei paikalle parhaana mahdollisena, suunnitelmaa piti kolmannes. Vain yhden metsänomistajan mielestä uudistamissuunnitelma oli paikalle sopimaton. Kysymys esitettiin kaikille 49 metsänomistajalle.

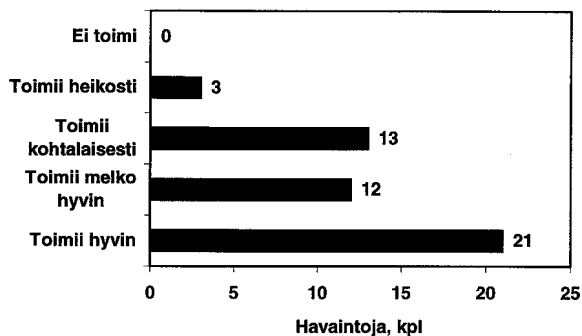
Testattaessa taustamuuttujien, kuten toimeentulolähteen tai asuinympäristön vaikutusta uudistus-suunnitelmaan suhtautumiseen, luokka *sopimaton* yhdistettiin luokkaan *toteutettava, mutta ei paras mahdollinen*. Näin menetellen ei saatu tilastollisesti merkitseviä eroja Fisherin tarkalla nelikenttätetillä.

Kaksi kolmasosaa (69 %) haastatelluista oli tyytyväisiä metsäammattimiehiltä saamaansa neuvontaan. Neuvontaan ja yhteydenpitoon tyytymättömiä oli 15 %. Saman verran oli myös sellaisia, jotka eivät osanneet sanoa mielipidettään. Muusta kuin maa- ja metsätaloudesta toimeentulonsa saavista metsänomistajista noin viisinkertainen osuus ei osannut sanoa mielipidettään verrattuna maa- ja metsätaloudesta toimeentulonsa saaviin. Viimeksi mainituista 25 %-yksikköä suurempi osuus oli tyytyväinen neuvontaan verrattuna ensin mainittuun ryhmään. Neuvontaan tyytymättömien tai epätietoisten määrä oli kuitenkin niin vähäinen, että eroa ei ollut mielekästä testata tilastollisesti.

3.5 Mielipiteet metsänparannusrahoituksesta ja yksityismetsälain valvonnasta

Kysyttäessä metsänomistajilta uudistamistöiden eri rahoitusmahdollisuuksista osoittautui, että metsänparannusrahoituksen eri käyttömahdollisuudet olivat melko hyvin haastateltujen tiedossa. Kaksi kolmasosaa haastatelluista (68 %) vastasi olevansa hyvin tietoisia erilaisista rahoitusmahdollisuuksista. Kolmannes (33 %) puolestaan vastasi saaneensa tietoa asiasta, mutta tietävänsä silti liian vähän. Kukaan vastaajista ei ilmaissut olevansa täysin tietämätön asiasta. Eroja taustamuuttujien välillä ei havaittu.

Selvitettäessä haastateltavien mielipidettä nykyisestä käytännöstä yksityismetsälain valvonnassa, uudistamisvelvollisuudessa ja metsänparannusra-

Kuva 3. Metsänomistajien mielipiteet nykyisen käytännön toimivuudesta yksityismetsälain valvonnassa, uudistamisvelvollisuuden toteutumisessa ja metsänparannusrahoituksessa (n = 49).

hoituksessa nykyistä käytäntöä pidettiin yleisesti hyvin toimivana, koska kaksi kolmesta (67 %) metsänomistajasta piti käytäntöä joko melko hyvin tai hyvin toimivana (kuva 3). Vähintään kohtalaisesti nykykäytäntö toimi lähes kaikkien metsänomistajien mielestä. Fisherin tarkan nelikenttätestin mukaan neuvontaan ja yhteydenpitoon tyytyväiset pitivät nykykäytäntöä selvästi toimivampana kuin yhteydenpitoon tyytymättömät, kun haastatellut jaettiin kahteen luokkaan sen mukaan, miten he suhtautuivat nykykäytännön toimivuuteen ($p < 0,001$). Luokat olivat kohtalainen tai sitä huonompi toimivuus ja melko hyvä tai sitä parempi toimivuus.

3.6 Toivomukset yksityismetsätalouden organisaatioille

Metsänomistajilta tiedusteltiin avoimella kysymyksellä millaisia lisäpalveluja tai toimintatapojen muutoksia he toivoisivat yksityismetsätalouden organisaatioilta. Valtaosa vastaajista piti nykyisiä palveluja ja toimintatapoja hyvinä. Osa metsänomistajista toivoi kuitenkin yksilöllisempää palvelua, osa ilmoitti tarvitsevansa lisää neuvontaa ja kurssimuotoista koulutusta esim. verotusta ja metsänparannusrahoitusta koskevista asioista. Jotkut toivoivat, että heidän mielipiteensä otettaisiin paremmin huomioon varsinkin metsäsuunnittelua tehtäessä. Myös pienipiirteisempää metsäsuunnittelua toivottiin. Osa haastatelluista oli kyllästynyt voimakkaaseen maan-

muokkaukseen. Toisaalta maanmuokkauksen onnistumiseen kehoitettiin kiinnittämään enemmän huomiota. Myös apua puukauppojen tekemiseen toivottiin.

3.7 Metsäammattilaisten näkemykset rästitöistä

Toimihenkilöiden käsitykset uudistamisrästien yleisimmistä syistä vastasivat melko tarkasti metsänomistajien haastattelussa antamia tietoja. Maanviljelyä elinkeinokseen harjoittavien metsänomistajien työajan rajallisuus, metsänomistajien motivaation puute joitakin työlajeja, ennen kaikkea raiwausta kohtaan, uudistusalan sijainti vaikeakulkuisen taipaleiden takana, taloudelliset vaikeudet ja omistajanvaihdokset tulivat selvästi esille.

Toimihenkilöt toivat myös esiin sellaisia tekijöitä, joita metsänomistajakyselyssä ei tullut esille, esim. Lapissa 1980-luvulla usein esiintyneet myrskytuhot. Tuhoalueille on useimmiten laadittu uudet metsänparannusrahoitteiset viljelysuunnitelmat, mutta työt ovat monesti viivästyneet vuosia. Metsänomistajien saatavilla olevat etuudetkaan eivät aina olleet riittäviä kannustimia töiden toteuttamiseksi ajallaan. Niinpä vakuustalletusten poistamisen pelättiin entisestään vaikuttavan rästitöiden lisääntymiseen. Metsänhoitoyhdistykselle annettujen hankkeiden toteutusta on joskus jouduttu lykkäämään, koska metsänomistajalla on edellisen työvaiheen lasku vielä suorittamatta.

4 Tarkastelu

Tämän tutkimuksen eräänä päätavoitteena oli selvittää metsälautakunnan hankerekisterin sisältöä ja ajantasaisuutta. Tämän johdosta aineistossa esiintyy yhtäältä sellaisia metsänomistajia, joilla on todellisia uudistamisrästejä sekä toisaalta sellaisia metsänomistajia, joilla on joko hakkaamattomia tai jo loppuun toteutettuja hankkeita. Metsälautakunnan rekistereissä turhaan esiintyvät loppuun toteutetut hankkeet osoittavat, että hankeseuranta ei ole täysin toiminut.

Tässä tutkimuksessa haastateltujen metsänomistajien mielipiteet omistamiensa metsien merkityksestä vastaavat melko hyvin Karppisen (1994) kaakoissuomalaisille metsänomistajille suuntaaman kyselyn tuloksia. Karppinen (1994) havaitsi, että maa- ja metsätaloudesta toimeenntulonsa saavat arvostivat metsätaloudesta saatavia hakkuutuloja, kuten tämänkin tutkimuksen vastaavan ryhmän metsänomistajat. Samoin muusta kuin maa- ja metsätaloudesta toimeentulonsa saavat painottivat metsän merkitystä taloudellisen turvallisuuden takajana tai virkistysympäristönä.

On mielenkiintoista, että valtaosa haastatelluista metsänomistajista oli pinta-alaverotuksessa, vaikka Rovaniemen metsänhoitoyhdistyksen alueen metsänomistajista pinta-alaverotuksen oli valinnut vain 37 % (Tilastot rekisteritiloista... 1995). Aineisto ei antanut mahdollisuutta eron syiden selvittämiseen. Rästejä oli kuitenkin kumppaakin verojärjestelmää edustavien metsänomistajien ryhmässä.

Todellisten uudistamisrästien määrä Rovaniemen metsänhoitoyhdistyksen alueella oli suhteellisen vähäinen verrattuna alueella laadittujen uudistamishankkeiden kokonaismäärään. Metsänuudistamishankkeiden toteuttaminen vie Lapissa hakkuineen, raivauksineen, muokkauksineen ja viljelyineen normaalivehitystä toteutuneenakin tavallisesti 3–4 vuotta. Jos metsänomistaja itse toteuttaa hankkeen oman aikataulunsa mukaisesti, voi suurehkon hankkeen toteuttaminen helposti kestää useita vuosia kauemmin. Osa tämän selvityksen rästihankkeistakin lieenee jatkuvasti metsänomistajan toteutuslistalla, vaikka onkin kestänyt pitkään.

Metsänparannuslaki (1987) ja erityisesti Lapin laki (Laki Lapin... 1982) ovat tähän asti taanneet suhteellisen varman rahoituksen noin 90 %:lle Lapin metsälautakunnan alueen uudistamishankkeista. Uudistamatta jääneiden hakkuualojen ongelma lieneekin vasta syntymässä metsänparannusvarojen vähetessä ja vakuustalletusten poistuttua yksityismetsälaista vuonna 1991 (Laki yksityismetsälain... 1991). Vuonna 1997 voimaan tulleessa metsälaissa uudistamisvelvoite on säilynyt, mutta vakuustalletuksia voidaan pidättää vain poikkeustapauksissa (Metsälaki 1996). Uuden metsätalouden rahoituslain mukaiset metsänuudistamisen rahoitusehdot ovat huonontuneet Lapissa selvästi (Laki kestävän... 1996, Asetus kestävän... 1997). Uusien

lakien voimaantulo ei näin ollen parantane tilannetta hoitamatta jääneiden metsänuudistamisalojen kannalta.

Metsänomistajien mielipiteet osoittivat, että metsänomistajat olivat yllättävänkin tyytyväisiä nykyiseen yksityismetsätalouden käytäntöön metsänuudistamishankkeiden käsittelyssä, yksityismetsälain valvonnassa, metsänparannusrahoituksessa, neuvonnassa jne. Metsänomistajan tyytyväisyys töitä hoitavien metsäammattilaisten yhteydenpitoon heijastuu ymmärrettävästi myös tyytyväisyydessä neuvontaan. Suurin osa metsänomistajista oli tyytyväisiä myös laadittuun uudistamissuunnitelmaan. Eräs syy siihen, että kolmannes metsänomistajista ei pitänyt uudistamissuunnitelmaa parhaana mahdollisena, voi johtua siitä, että he olivat eri mieltä uudistusalan raivauksen tarpeellisuudesta. Tätä ajatusta tukee se, että raivaus oli yleisimmin rästiin jäänyt työ. Myös haastatelluilla metsätoimihenkilöillä oli tämän suuntaisia näkemyksiä.

Kiitokset

Aineiston keräyksessä avustivat useat Rovaniemen metsänhoitoyhdistyksen ja silloisen Lapin metsälautakunnan toimihenkilöt. Kiitämme avusta. Kiitämme myös kaikkia kyselyyn osallistuneita metsänomistajia sekä Lapin metsäkeskusta ja Rovaniemen metsäoppilaitosta, jotka mahdollistivat tutkimuksen toteuttamisen.

Kirjallisuus

- Alasuutari, P. 1994. Laadullinen tutkimus. Vastapaino, Tampere. 281 s.
- Asetus kestävän metsätalouden rahoituksesta. 1997. Asetus 1311/1997.
- Hellström, E. & Palo, M. 1993. Metsäpolitiikka valinkauhassa – yleiskatsaus. Julkaisussa: Palo, M. & Hellström, E. (toim.). Metsäpolitiikka valinkauhassa. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 471: 7–20.
- Holopainen, V. 1994. Metsäpolitiikan uudistus vai alarajo? Metsälehti 2: 6.

- Karppinen, H. 1994. Yksityismetsänomistuksen arvojen ja tavoitteiden muutos. Julkaisussa: Ovaskainen, V. & Kuuluvainen, J. (toim.). Yksityismetsänomistuksen rakennemuutos ja metsien käyttö. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 484: 28–44.
- Kolehmainen, I. 1994. Uudistamisvelvoite säilytettävä. Metsälehti 18: 4.
- Kärkkäinen, M. 1995. Uudet metsänhoitosuositukset hihasta vedettyjä. Metsälehti 10: 10.
- Laki kestävän metsätalouden rahoituksesta 1996. Laki 1094/1996.
- Laki Lapin vajaatuottoisten metsien kunnostamisesta 1982. Laki 1057/1982.
- Laki metsänparannuslain muuttamisesta 1991. Laki 268/1991.
- Laki yksityismetsälain muuttamisesta 1991. Laki 266/1991.
- Luonnonläheinen metsänhoito. Metsänhoitosuositukset 1994. Metsäkeskus Tapion julkaisuja 6. 72 s.
- Maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön vahvistama metsätalouden ympäristöohjelma 1994. Maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö. 30 s.
- Metsälaki 1996. Laki 1093/1996.
- Metsänparannuslaki 1987. Laki 140/1987.
- Palo, M. 1990. Metsäinvestointien kannattavuus hyvä. Metsä ja Puu 1: 14–16.
- Ranta, E., Rita, H. & Kouki, J. 1989. Biometria. Tilastotiedettä biologeille. Yliopistopaino, Helsinki. 569 s.
- Saarenmaa, L. 1994. Emeritusprofessori Paavo Yli-Vakuri: Metsien hoidosta ei voida luopua Eko-Suomesakaan. Metsälehti 6: 10.
- Saastamoinen, O. 1994. Ympäristötietoisen metsäpolitiikan siintävät vaarat. Metsälehti 10: 15.
- Tapion vuosikirja 1991. 1992. Metsäkeskus Tapio, metsälautakunnat, metsänhoitoyhdistykset. Toiminta 1991. 59 s.
- Tapion vuosikirja 1995. 1996. Metsäkeskus Tapio, metsälautakunnat, metsänhoitoyhdistykset. Toiminta 1995. 64 s.
- Tilastot rekisteritiloista ja metsäverovalinnoista. 1995. Metsäkeskus Tapio. Moniste. 9 s.
- Viitala, J. 1990. Yksityismetsätalouden kehityslinjat 1990-luvulla. On aika uudistua. Metsälehti 1: 5.
- Yksityismetsälaki 1967. Laki 412/1967.

24 viitettä